

CARTIER Rotonda

Gheorghe ERIZANU s-a născut la 8 iunie 1967 în Cigârleni, Ialoveni. Licențiat al Facultății de Jurnalism a Universității de Stat din Moldova (1991). Din 1995 este director al Editurii Cartier.

A debutat în 1995 cu volumul de reportaje **Carte orange**, Editura Arc, urmat de **Miercuri când era joi** (blogograme), Editura Arc, 2012 (Premiul Uniunii Scriitorilor din Moldova), și **Ce spun cărțile. Bookiseli**, Editura Cartier, 2012 (intrată în Top 10 cele mai citite cărți ale anului 2012, Biblioteca Națională a Republicii Moldova).

Gheorghe ERIZANU

Ce spun cărțile

Alte bookiseli

R o t o n d a

CARTIER

CARTIER

Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.

Tel./fax: 022 24 05 87, tel.: 022 24 01 95. E-mail: cartier@cartier.md

Editura Codex 2000, SRL, Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2, București.

Tel./fax: 210 80 51. E-mail: romania@cartier.md

Cartier & Roman LLC, Fort Lauderdale, SUA. E-mail: usa@cartier.md

Suport juridic: Casa de Avocatură *EuroLegal*

www.cartier.md

Cărțile Cartier pot fi procurate în toate librăriile bune
din România și Republica Moldova.

Cartier eBooks pot fi procurate pe iBookstore și pe www.cartier.md

LIBRĂRIILE CARTIER

Librăria din Centru, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău. Tel./fax: 022 21 42 03.

E-mail: librariadincentru@cartier.md

Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău. Tel.: 022 24 10 00.

E-mail: librariadinhol@cartier.md

Comenzi CARTEA PRIN POȘTĂ

CODEX 2000, Str. Toamnei, nr. 24, sectorul 2, 020712 București, România

Tel./fax: (021) 210.80.51

E-mail: romania@cartier.md

www.cartier.md

Taxele poștale sunt suportate de editură. Plata se face prin ramburs, la primirea coletului.

Colecția *Rotonda* este coordonată de Em. Galaicu-Păun

Editor: Gheorghe Erizanu

Lector: Dorin Onofrei

Coperta: Vitalie Coroban

Design/tehnoeditare: Mircea Cojocaru

Prepress: Editura Cartier

Tipărită la Bons Offices

Gheorghe Erizanu

CE SPUN CĂRȚILE. ALTE BOOKISELI

Ediția I, iunie 2014

© 2014, Editura Cartier pentru prezenta ediție. Toate drepturile rezervate.

Cărțile Cartier sunt disponibile în limita stocului și a bunului de difuzare.

Apare cu sprijinul Ministerului Culturii.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții

Erizanu, Gheorghe.

Ce spun cărțile. Alte bookiseli/Gheorghe Erizanu; cop.: Vitalie Coroban. – Chișinău: Cartier, 2014

(Tipogr. „Bons Offices”). – 192 p. – (Colecția „Cartier rotonda”).

500 ex.

ISBN 978-9975-79-880-8.

821.135.1(478)-9

E 67

*În memoria mamei mele, Maria Erizanu, care a fost
peste 40 de ani profesoară de limbă și literatură română
într-un sat cu mult noroi, cu o biserică
și cu o școală făcută în interbelic
și cu un sarai drept școală construit de sovietici.
În acei peste 40 de ani a lucrat în două schimburi, plus seralul,
și în fiecare zi se ducea cu volume din Eminescu, Druță,
Creangă, Hasdeu, Alecsandri
ca să vadă și copiii cum arată cărțile
și cu câteva teancuri de caiete controlate.*

Hemingway. Femei și cărți

Sherwood Anderson a fost maestrul întregii generații. Dar, la mijlocul secolului trecut, Hemingway era scriitorul cel mai iubit. Era slab ca o fantomă. Și avea o față chinuită. Dar lumea a vrut să păstreze în memorie un Hemingway care umbla cu un impermeabil ca Humphrey Bogart și cu un zâmbet de Clark Gable.

L-a iubit pe Shakespeare. Toate cărțile sale se reduc la o luptă ca o nesfârșită vânătoare, „unde până la urmă vânătorul e întotdeauna răpus”.

„Mi-au dat premiul Nobel pentru că în *Bătrânul și marea* nu există vorbe de ocară”, mărturisea el cu tristețe.

AGNES, PRIMA IUBIRE. La sfârșitul lui aprilie 1918, Hemingway părăsește redacția ziarului *Star* pentru a se înrola ca voluntar în cadrul Crucii Roșii americane în războiul din Europa. Se îmbarcă la New York pe vasul *Chicago*. Ajunge la Paris în ziua când are loc primul bombardament german. Peste două zile pleacă spre Milano. Culege răniți. Conduce în fiecare zi un *Fiat* care aduna răniți. Colaborează cu articole la ziarul *Ciao*. Îl cunoaște pe John Dos Passos, care avea atunci 21 de ani. Într-o scurtă permisie în Milano vizitează bordelul ofițerilor italieni Villa Rosa.

În noaptea de 8 iulie 1918, lângă Fossalta, în timp ce împărțea ciocolată soldaților italieni din primele linii, a fost lovit de fragmentele unui proiectil de mortar. Cu picioarele ciuruite, a luat în spate un rănit și a pornit în căutare de ajutor. Peste ceva timp, o mitralieră i-a zdrobit genunchiul drept. S-a mai târât o sută de metri cu rănitul în spate. Până a leșinat. Cu puține zile înainte de a împlini 19 ani a fost internat în spitalul Crucii Roșii din Milano. Medicii au încercat

să-i scoată cele 227 de schije care-i intraseră în picioare. La 21 iulie avea să scrie acasă cu mândrie că este primul american rănit în Italia.

În spital o cunoaște pe Agnes von Kurowsky, infirmieră. Încearcă să trăiască cu ea: „Aș spune că va fi foarte amuzant să trăim împreună fără bani”.

Ea va fi prototipul lui Catherine Barkley din *Adio, arme*.

Hemingway își ucide personajul la sfârșitul romanului. Unii critici cred că e o răzbunare.

Agnes, care era cu șapte ani mai mare decât Hemingway, a fost prima mare dragoste a scriitorului. Ea a știut să facă această dragoste aproape platonică, conform obiceiului timpului: purta fotografia lui în buzunarul halatului, îi scria scrisori în fiecare seară. Dar în decembrie i-a spus că nu vrea să petreacă împreună Crăciunul.

Hemingway a plecat în America. Între timp, Agnes l-a preferat pe locotenentul italian Domenico Caracciolo. Istoria literaturii nu are niciuna dintre scrisorile de dragoste ale lui Hemingway către Agnes. Italianul Caracciolo i-a cerut iubitei să ardă toate scrisorile americanului.

Pentru Hemingway a fost o lovitură imensă. A făcut febră și a zăcut zile întregi la pat. Disperarea și groaza și-a înecat-o în alcool.

Adevărata ei poveste, după cum mărturisea Hemingway în 1954, trecând prin Torino, este în *O poveste foarte scurtă*.

Dar, în mărturiile sale, niciodată nu se știe unde e adevăr și unde e ficțiune. Oricum, Agnes, la o scurtă perioadă de timp, îl părăsește și pe italian.

Ironia sorții e că Agnes, după ce s-a căsătorit, a trăit cincisprezece ani la câțiva kilometri distanță de Hemingway, la Key West, fără ca unul să știe de celălalt.

PRIMA SOȚIE, HADLEY. În 1920, Hemingway avea 21 de ani și era la Chicago. Acolo a cunoscut-o pe Hadley Richardson, de 28 de ani. Era genul de femeie care nu apare aproape niciodată în romanele lui Hemingway, era „o fată serioasă”. S-au căsătorit la 3 septembrie 1921.

Sherwood Anderson, care se întorsese de curând de la Paris, îl îndeamnă să plece în Europa. I-a dat două scrisori de recomandare. Una pentru Gertrude Stein, care avea pe rue de Fleurus unul dintre cele mai celebre saloane literare. Și a doua scrisoare era pentru Sil-

via Beach, care ținea librăria cu plată în rate *Shakespeare & Comp.* pe rue de L'Odeon. Hadley primise o moștenire. Astfel, ea a reușit să finanțeze călătoria la Paris.

În 1922, Hemingway este trimis de *Star* la Congresul de pace de la Lausanne. Acolo îl vede pe Mussolini. „I se vedea slăbiciunea după expresia gurii mereu crispate, imitată de toți fasciștii în vârstă de 18 ani din Italia... Observați geniul pe care îl are de a îmbrăca idei mici în cuvinte mari... Priviți-i cămașa neagră și ghetrele albe. Este ceva în neregulă, ceva de histrion la persoana care-și pune ghetre albe la o cămașă neagră.” Mussolini nu l-a iertat niciodată pentru acest articol.

Hemingway o roagă pe Hadley, care era la Paris, să-i ia manuscrisele și să vină la Lausanne. La Gare de Lyon valiza cu manuscrise i-a fost furată. Acolo erau povestirile *Sus în Michigan, Bătrânul meu, În afara anotimpului*, care, în noiembrie 1923, au constituit primul volum – *Trei povestiri și zece poeme* – de la editura *Contact*. Ele au fost rescrise complet în decembrie 1922.

Gertrude Stein i-a făcut cunoștință cu opera lui Picasso, Matisse, Cézanne. „Încearcă să scrii așa cum pictează ei.” Hemingway recunoaște într-o scrisoare vizând povestirea sa *Marele fluviu cu două inimi*: „O poveste la care am lucrat înainte de a mă duce în Spania, în care am încercat să descriu câmpia ca Cézanne... E lungă de o sută de pagini și nu s-a întâmplat nimic și câmpia e splendidă și am născocit-o eu pe de-a-ntregul”.

Gertrude Stein îl îndeamnă să viziteze Spania.

În iunie 1925, Hemingway vizitează pentru a patra oară Pamplona, sosind cu o săptămână înainte de 6 iulie, când are loc sărbătoarea San Fermín. Plănuia să pescuiască păstrăvi în râul din Burguete. Este însoțit de Hadley. După ei aveau să mai vină Bill Smith, Donald Ogden Stewart, Harold Loeb și frumoasa Lady Duff Twydsen cu Pat Guthrie. Lady Duff, englezoaica, s-a numit dezastrul acelei călătorii. Hadley considera că Hemingway îi acorda prea multă atenție englezoaicei. Hemingway considera că tânărul toreador de 19 ani Cayetano Ordóñez îi acorda mai multă atenție decât se cuvine lui Hadley.

Se zice că Lady Duff n-a avut niciodată legături cu Hemingway. După cum se pare că n-a avut niciodată raporturi cu Harold Loeb, care a petrecut cu ea o săptămână pe plaja de la St. Jean de Luiz, mai înainte ca Hemingway și ceilalți să ajungă acolo.

Dar acea călătorie a dat naștere romanului *Soarele răsare, soarele apune* (în versiunea din Marea Britanie a apărut cu titlul *Fiesta*). A fost scris în două luni. La Madrid. Era primul său roman. Încheiat la 21 septembrie 1925.

I-a citit manuscrisul lui Fitzgerald, care era deja într-o fază înaintată de alcoolism. Acesta i-a să suprima sugerat câteva pasaje. Sugestie care a fost acceptată. Și abia în 1981, într-o nouă ediție, acestea au fost restabilite.

Hemingway era conștient de scandalul pe care-l va provoca romanul. Și de succesul cărții. Romanul a apărut la 22 octombrie 1926 și, în primele două luni, s-au vândut 7000 de exemplare. Până la sfârșitul anului au fost vândute 23 000 de exemplare.

Iar mottoul „Sunteți o generație pierdută! (Gertrude Stein, într-o discuție)” l-a făcut exponentul unei întregi generații.

Scandalul mediatic a fost imens. Cei care s-au recunoscut în personajele romanului au făcut să circule fraza despre „șase personaje cu revolverul în mână în căutarea autorului”.

Situația a devenit și mai delicată când unii au vrut să-l vadă în Jake Barnes pe Hemingway și au început să circule zvonurile despre impotența sexuală a scriitorului.

În viața lui Hemingway s-a terminat perioada din *Sărbătoarea de neuitat*. Și au început vremurile ca în: „După aia au sosit bogății...”

Prietena lui Loeb, Kitty Connell, i le prezentase în 1925 lui Hemingway pe Pauline și pe Virginia Pfeiffer. Pauline era redactor pentru *Vogue*. Elegantă și bogată, pusese ochii pe Hemingway. Pauline și-a desfășurat arta adulației direct în fața lui Hadley.

Găsim la Hemingway: „Dacă doi s-au îndrăgostit unul de altul, atunci aceasta nu se va încheia cu bine”.

Divorțează de Hadley în 1927: „Vina a fost numai a mea... Eu nu-i păstrez decât dragoste, admirație și respect. Nu voi înceta niciodată să-i iubesc pe Hadley și pe Bumby (fiul său) și să le port de grijă”.

Și așa a fost.

A DOUA SOȚIE, PAULINE. Remușcarea pentru divorțul de Hadley îi provocase probleme sexuale. Bea zadarnic, zi de zi, pahare de sânge de vițel.

Virginia Woolf îl acuză într-o recenzie că este prea conștient de sexualitatea sa în povestirea *Bărbați fără femei*.

Se căsătorește la Paris. La 10 mai 1927. Mireasa primise o moștenire bogată. Familia ei se temea că succesul financiar al scriitorului va mai aștepta mult.

Lucrează la al doilea roman: *Jimmy Breen*. Care nu va fi terminat niciodată. Îl abandonează pentru o povestire, „dar care merge înainte foarte bine”. Avea să fie *Adio, arme*. La 23 august 1928 constata: „În sfârșit, am terminat cartea asta blestemată!”

O cunoaște pe Jane Mason, femeie puternică și frumoasă, protagonista din povestirea *Scurta viață fericită a lui Francis Macomber*.

Despărțirea de Jane și noua apropiere de Pauline, care, între timp, îi născuse doi copii, se datorează doctorului Lawrence Kubbie, psihanalistul lui Jane. Acesta constată într-un articol că, pentru eroii lui Hemingway, femeile au doar aspecte negative. Afecțiunea adevărată își are loc între bărbații tineri și cei în vârstă. De acolo a pornit zvonul cu homosexualitatea lui Hemingway.

A TREIA SOȚIE, MARTHA. S-au cunoscut în 1936. Martha Gellhorn era deja o jurnalistă celebră și implicată în mediile politice ale lumii. Războiul i-a apropiat. Mai ales cel civil. Din Spania. Și tot războiul i-a despărțit. În 1944.

Călătoria de nuntă, după căsătoria din 1940, au făcut-o în China. Ca reporteri de război.

Divorțul de Pauline a fost dureros. Prin judecată. Și scandalos. Ceea ce-l face pe Hemingway să-i scrie unui prieten: „Sfatul meu: să te căsătorești cât mai rar și să nu te căsătorești niciodată cu o curvă bogată”.

În 1939 a început să scrie *Pentru cine bat clopotele*. Lucra cu ambiția de a-i demonstra lui Pauline că această carte, scrisă alături de Martha, este mai bună decât cele scrise alături de ea.

Avea să fie cea mai bună carte a sa.

Hemingway era iritat de devotamentul față de profesie al Marthei: „Eu vreau să am soție, nu un soldat necunoscut”.

A PATRA SOȚIE, MARY. A cunoscut-o la Londra. În toamna lui 1944. Mary Welsh, ziaristă pentru *Time* și *Life*, lua masa cu Ir-

ving Show într-un restaurant frecventat de ziariștii de război. Seara, după masă, Hemingway i-a spus: „Mary, războiul ne va despărți. Dar ține minte, te rog, eu vreau să mă căsătoresc cu tine”.

După război, în iunie 1945, Mary s-a dus la Chicago să-și termine divorțul. Hemingway a fost obligat să stea neîntrerupt șase luni în Cuba. Ca să-și încheie și el divorțul. Cuba a fost aleasă de Hemingway și pentru facilitățile fiscale. La un moment dat, Hemingway s-a pomenit că 70 la sută din onorariile primite era obligat să le achite ca impozite statului american.

Cu Mary s-a căsătorit la 14 martie 1946.

În iunie 1948, Hemingway, supărat pe lipsa de înțelegere a criticilor, refuză să devină membru al Academiei Americane de Arte și Literatură. Preferă o partidă de pescuit.

La 10 ianuarie 1949, în *Life* apare un lung articol despre scriitor, semnat de criticul literar Malcolm Cowley. A rămas unul dintre cele mai bune texte despre el.

Organizează o croazieră cu ocazia împlinirii celor 49 de ani. Împreună cu fiii săi și Mary era și Manolito, fiul proprietarului unei cafenele din Cojimar. Avea să fie băiatul din *Bătrânul și marea*.

După călătoria în Europa, unde o cunoaște pe tânăra baroană Adriana Ivancich, care avea să devină prototipul Renatei din *Dincolo de râu și între copaci*, este marcat de moartea Paulinei în 1951. Este agasat de numeroșii biografi și apariția biografilor neautorizate.

Revista *Life* îi propune să publice integral într-un singur număr *Bătrânul și marea*. Era o experiență nemaiîntâlnită. *Life* trimite în Cuba un fotograf. Este fotografiat satul Cojimar. Anselmo Hernandez, un pescar de 80 de ani, este fotografiat ca prototip. Noel Sickles urma să ilustreze romanul.

Life a împrăștiat 600 de exemplare în șpalturi. Ca preprint. William Faulkner scrie o recenzie a cărții pentru *New York Times Book Review*. Și această recenzie, ca și alt text, din 1947, al lui Faulkner, îl supără pe Hemingway: „Atunci m-a făcut laș, acum m-a făcut și câine”. A fost mai degrabă o exprimare nereușită într-o frază faulkneriană, adică foarte lungă.

Life a apărut cu *Bătrânul și marea* la 1 septembrie 1952. În 48 de ore s-au vândut aproape 5,5 milioane de exemplare. Peste o săptămână avea să apară în volum separat.

„Nu există în ea niciun fel de simbolism. Marea este marea. Bătrânul este bătrânul. Băiatul este un băiat și peștele un pește... Tot simbolismul de care vorbește lumea e *shit*.”

La 4 mai 1953 ia Premiul Pulitzer. La 28 octombrie 1954 i se decernează Premiul Nobel. N-a fost în Suedia. Dar trimite un mesaj de mulțumire. Care se încheie cu: „Am vorbit prea mult pentru un scriitor. Un scriitor trebuie să scrie ceea ce vrea să spună și nu să vorbească despre asta”.

Din banii nobeliari își acoperă datoriile. Iar ultima mie de dolari care i-a rămas a trimis-o lui Ezra Pound, cel mai mare poet american al secolului XX, închis într-o casă de nebuni sub acuzația de colaborare cu fasciștii. Pound a pus cecul într-o ramă. Și nu l-a folosit niciodată.

Apoi au fost clinicile. Persecuțiile din partea FBI-ului. Cele adevărate și cele imaginate de scriitor. Impotența. Imaginea tatălui, sinucis cu arma în 1928. Câteva tentative de a găsi armele, încuiate de Mary în pivniță.

La 30 iunie, după o nouă internare, ajunge acasă. 1 iulie 1961 a fost o zi liniștită. Seara a cântat cu Mary *Tutti mi chiamano bionda*...

În zorii zilei de 2 iulie 1961 și-a zburat creierii cu două gloanțe dintr-o pușcă de vânătoare.

S-a spus că e un accident. Oricum, preotul a sărit pasajul cu „Soarele răsare, soarele apune...”.

Peste vreo șase ani, Mary avea să recunoască într-un interviu că Ernest Hemingway s-a sinucis.

Titlul lui Márquez *A trăi pentru a-mi povesti viața*, de fapt, era titlul lui Hemingway.

ACCIDENTE, FRACTURI ȘI LEZIUNI:

8 iulie 1918. Frontul italian. Lovit de fragmentele unui proiectil de mortieră. 227 de schije. Genunchiul drept zdrelit de o mitralieră austriacă.

Decembrie 1927. Crăciunul la Gstaad. O rană gravă la ochi, provocată de fiul său. Este orbit pentru 15 zile.

Martie 1928. Paris. I-a căzut în cap o lucarnă. I-a produs o rană pentru care a fost nevoie de nouă copci.

Iunie 1942 – martie 1944. Pielea feței i-a fost distrusă, fiind expusă soarelui din larg în timpul vânării submarinelor germane cu *Pilar*, rezultatul fiind un cancer al pielii. Din această cauză a fost nevoit să-și lase barbă.

Mai 1944. Londra. A ieșit cu capul prin parbrizul unei mașini. Și-a provocat o rană care a fost prinsă cu vreo 60 de copci. Și o comoție cerebrală.

Toamna 1944. În apropierea Parisului. Împreună cu celebrul fotograf de la *Life* Robert Capa, ducându-se cu motocicleta spre un avanpost al colonelului Lehman, a nimerit sub tirul mitralierelor germane. S-au aruncat jos și Hemingway a intrat cu capul într-un zid. Comoție cerebrală.

20 iunie 1945. Cuba. Ducând-o pe Mary la aeroport, a pierdut controlul mașinii și și-a lovit din nou capul de oglinda de bord, și-a fracturat patru coaste, și-a rănit grav genunchiul drept.

22 ianuarie 1954. Congo Belgian. Avionul cu care se plimbau, evitând un stol de ibiși, a agățat firele telegrafice, fiind nevoit să aterizeze forțat lângă cascadele Murchison. Hemingway și-a dislocat umărul drept. Au apărut primele necrologuri ale scriitorului. Salvați de o șalupă, ajung la Butiaba.

23 ianuarie 1954. Congo Belgian. Butiaba. Reginald Cartwright, un pilot angajat pentru găsirea lor, se oferă să-i ducă la Entebbe. La decolare, avionul ia foc. Pilotul sparge geamul și o salvează pe Mary. Hemingway a fost nevoit să spargă o portieră cu capul. Ca să poată ieși din avionul în flăcări. Peste câteva luni, după o radiografie în Europa, avea să fie diagnosticat: două coaste fracturate, deplasarea ficatului, strivirea unui rinichi, paralizia sfincterului, luxarea brațului și umărului drept, fisurarea craniului, pierderea vederii și auzului pe partea stângă.

13 februarie 1954. La sud de Mombasa. În așteptarea începerii unei partide de pescuit, Hemingway s-a dus să stingă rugul. A căzut în flăcări, provocându-și arsuri de gradul doi și trei.

RĂZBOAIELE LUI HEMINGWAY:

Vara-toamna 1918. Primul Război Mondial. Pe frontul italian. În calitate de sanitar.

Septembrie 1922. Războiul greco-turc. Jurnalist. S-a ales cu o invazie de păduchi.

16 martie 1937 – 9 mai 1937. Războiul civil din Spania. În calitate de jurnalist și documentarist. Se declară antifascist.

14 august 1937 – ianuarie 1938. Războiul civil din Spania. Jurnalist.

19 martie 1938 – mai 1938. Războiul civil din Spania. Jurnalist.
Noiembrie 1938. Războiul civil din Spania. Jurnalist.

27 ianuarie 1941 – mai 1941. Războiul din China. Jurnalist. Ia un interviu de trei ore generalului Chiang Kai-Shek.

Mai – octombrie 1942. Al Doilea Război Mondial. Conduce în Cuba rețeaua de spioni privați. Operație numită *Crook Factory*. Ca și pisoiul său din Finca Vigia. Este învinuit de diletantism de FBI.

Iunie 1942 – martie 1944. Al Doilea Război Mondial. Transformă nava *Pilar* în navă de vânătoare antisubmarin. Învinuit de diletantism și de cheltuiuri nejustificate de buget de către FBI.

6 iunie 1944. Al Doilea Război Mondial. Prima încercare de a ateriza pe teritoriul francez, dar n-are permisiune de aterizare și se întoarce la Londra.

Iulie 1944. Al Doilea Război Mondial. Reușește să aterizeze în Normandia. Stă o săptămână la Cherbourg. Revine la Londra.

18 iulie 1944 – 6 martie 1945. Al Doilea Război Mondial. S-a prezentat la una din diviziile lui George Patton. Jurnalist. Care s-a dus să „elibereze hotelul *Ritz*”. După eliberarea Parisului se întâlnește la *Ritz* cu colonelul André Malraux și cu sergentul Jerome D. Salinger.

Alte bookiseli

Despre primele bookiseli

Căutând prin dicționarele de genuri literare pe unde să pun textele ca gen, am scris denumirea „Tablete bibliofile”. Mi s-a părut prea doctă. Am aruncat-o. Am pus „Pastile”. Mi s-a părut prea cu halat alb. Și am rămas la „Bookiseli”. O struțocămilă englezo-română. Nu este în dicționarele de genuri literare.

Va fi. Săptămâna viitoare. Pe cartea *Ce spun cărțile (bookiseli)*. Sunt 208 pagini de bookiseli despre cărțile altora. Aproape 200 de cărți. Cu scriitori români, străini. Cărți pentru copii, romane, studii, eseuri, cărți de bucate, cărți motivaționale, cărți de poezie, antologii.

Nu știu dacă cărțile te îmbogățesc. Unii susțin asta. Dar lectura, cu siguranță, face viața mai suportabilă.

Un om bun m-a întrebat ce m-a apucat să scot, după o tăcere de aproape 20 de ani, o carte după alta. Nu am niciun jubileu. Nu am nicio pretenție canonică. Am niște datorii. Și nu prea am timp.

30 noiembrie 2012

101 cărți românești de citit într-o viață

de Eugen Istodor (Editura Polirom, 2012)

Orice listă care are un început și un sfârșit este nedreaptă. Orice canon este subiectiv.

Elevul Eugen Istodor copia cu râvnă și plăcere, ajunsese deja la câteva caiete, *Istoria* lui George Călinescu. Mare dezamăgire când părinții i-au dăruit, de ziua nașterii, ediția Piru din *Istoria* lui Călinescu. Nu și-a mai putut continua rescrierea *Istoriei* lui Călinescu.

Și atunci, jurnalistul cărcotaș Istodor și-a scris propria istorie a literaturii române. În ordine cronologică. În tablete scurte. În cele mai importante cărți de poezie, proză, eseu ale literaturii române. Pentru asta a fost nevoie de: „cinci-șase ani de citit sistematic. Peste două sute cincizeci de autori citați. Fiecare autor, în medie, are cel puțin două-trei cărți importante, dar, cinstit fiind cu mine însumi și cu demersul meu, n-am ignorat nimic. Peste o mie de cărți, cele mai multe citite cap-coadă, altele doar răsfoite”.

A început cu *O samă de cuvinte* de Neculce, cu bârfele boierești ale cronicarului moldovean.

Anii de glorie, după Istodor, ai literaturii române sunt 1930 și 1933. Cu patru cărți fiecare. În 1930 apărea Urmuz cu *Pagini bizare*, Ion Barbu cu *Joc secund*, Camil Petrescu cu *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* și Mihail Sadoveanu cu *Baltagul*. Peste trei ani, Sadoveanu publică atipicul roman pentru el *Creanga de aur*, iar Camil Petrescu – cel de-al doilea și ultimul mare roman al său, *Patul lui Procust*. În același 1933 mai apare romanul *Rusoaica* de Gib I. Mihăescu și scandalosul *Poemul invectivă cu amprente digitale ale autorului* de Geo Bogza.

Primele decenii postbelice sunt sărace în cărți. Istodor pomeneste în prefață de excelențele romane ale lui Eugen Barbu: *Groapa* și *Săptămâna nebunilor*. Dar nu le include în listă. Le lasă istoricilor

problema Barbu și plagiatul. Uită de *Cronică de familie* de Petru Dumitriu. Mai uită câteva mari cărți. Dar cine a zis că trebuie să intre toate?!

Basarabeni au găsit un loc în listă. Unul global. Cu Planeta Moldova și romanul *Nekrotitanium*.

Sunt 100 de cărți românești și o Planetă Moldova. E lista Eugen Istodor.

250 de întrebări și răspunsuri

de Taida Inigo și Isabel Ortiz

Traducătorul nu este indicat (Editura Girasol, 2011)

Acest gen de carte încă are căutare. Autorii sunt spanioli, respectiv cartea are multe întrebări și răspunsuri care reflectă tradițiile spaniole sau basce. E o carte care asigură confortul psihologic al părinților.

Nu știi dacă un copil român va întreba „Ce este pelota?”. Care este un sport de origine bască. Unul dintre jucători aruncă într-un perete o minge de cauciuc sau de lână (denumită pelotă). La ricoșare, mingea este lovită de celălalt jucător. Este unul dintre cele mai populare sporturi din Țara Bascilor.

Rugby-ul, unul din sporturile care a ajuns și pe la noi și la care Naționala Moldovei chiar are rezultate bune, comparativ cu celelalte sporturi, are dată exactă de naștere. Și nume concret. Era în 1823 în colegiul englez din Rugby când, în timpul unui meci de fotbal, elevul William Webb a luat mingea în mâini și a alergat până la poarta adversă. Fotbalul apăruse cu 200 de ani mai devreme. De asemenea, în Anglia.

Ce este un cec, un credit, o societate pe acțiuni sau inflația? Autorii consideră că picii trebuie să se obișnuiască și cu aceste noțiuni. Care, astfel, intră în circuitul uzual de cuvinte și noțiuni. Ca și marea criză economică sau prăbușirea Zidului Berlinului, sau dezmembrarea Uniunii Sovietice. Alături de opere de artă, invenții care au schimbat lumea sau vestigii istorice.

Dar orice copil va întreba două lucruri. Proximitatea lor e mare. „Când a apărut guma de mestecat?” În 1882, americanul Adams a fabricat prima gumă de mestecat după o veche rețetă a indienilor maya.

„Când a apărut semaforul?” În Cleveland, SUA, în 1914. Se numea „lumini de trafic”. Și avea două culori: verde și roșu. Galbenul a apărut patru ani mai târziu la New York.

365 de fabule

Ilustrații de Carlos Busquets (Editura Girasol, 2009)

Sunt 365 de fabule. Cu 365 de morale. Pentru fiecare zi a anului. Pentru prima zi a anului, când planurile sunt mari, ca la orice început, morala e: „Nu cereți imposibilul”.

Fabulele, de obicei, sunt spuse de oameni înțelepți, trecuți prin viață. E ca în fabula *Întâlnirea*: Koki, o fată cimpanzeu, îl întâlnește pe Rufi, un cimpanzeu bătrân. Vorbiră ore în șir.

„ — Suntem înconjurați de minuni pe care nu le apreciem. Privește cu atenție în jur și atunci viața ta se va schimba, o sfătui Rufi.”

Koki l-a văzut o singură dată pe Rufi. Dar revenea de fiecare dată la locul întâlnirii. „Cu toate acestea, mi-a dat cel mai bun sfat în viața mea.”

„Ascultă-i pe bătrâni, ei știu multe și spun ce trebuie.”

Din alte morale:

„Orgoliul și frumusețea puțin te vor ajuta. Dacă vrei să supraviețuiești, va trebui să muncești.”

„Orice efort este recompensat.”

„Nu cere și nu fi obsedat de ceva ce nu poți avea.”

„Hoțul este descoperit mereu.”

„Minciuna are picioare scurte.”

Atunci când vorbim de fabule îl avem în minte pe Esop, grecul. De această dată e vorba de fabulele spaniole. Chiar dacă editorul nu e prea explicit în paginile de intrare. Dar personajele pildelor sunt aceleași, poate aria geografică e mai largă: tigrul, leoaica, balena, vererița, oaia, broasca-țestoasă, hipopotamul, cățelul, rățușca cea urâtă, maimuța, iepurele, lupul, elefantul, cangurul, koala, castorul.

„Animalele, oricât de diferite ar fi, pot fi prietene.”